

наук : спец. 13.00.08 „Теория и методика профессионального образования” / Е. В. Савелло. – Ставрополь : СКТГУ, 2010. – 26 с.

4. Хабибулина З. З. Анализ понятия „билингвальная коммуникация” в психолого-педагогической литературе и ее роль в системе европейского высшего образования / З. З. Хабибулина // Молодой ученый – 2011. – Т. 2. – № 6. – С. 165–168.

Голуб О.

– кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри германської та слов'янської філології Донбаського державного педагогічного університету

Мірошніченко Д.

– здобувач ступеня вищої освіти «Магістр» англо-німецького відділення філологічного факультету Донбаського державного педагогічного університету

УДК 378.016:[811.161.2+811.11]'25

**ТИПОВІ ПОМИЛКИ СТУДЕНТІВ ПРИ ПЕРЕДАЧІ
УКРАЇНСЬКИХ ВЛАСНИХ ІМЕН ЛЮДЕЙ ЛАТИНИЦЕЮ
У ПЕРЕКЛАДАХ З УКРАЇНСЬКОЇ НА АНГЛІЙСЬКУ МОВУ**

Стаття присвячена аналізу особливостей передавання власних імен українців засобами латиниці у перекладах на англійську мову. Подано огляд основних способів передавання власних імен людей у перекладах з української мови на англійську. Систематизовано типові студентські помилки з транслітерування власних імен українців латиницею.

Ключові слова: транслітерація, латиниця, власні імена людей, переклад, перекладознавство.

Голуб Е.

– кандидат филологических наук, доцент, доцент кафедры германской и славянской филологии Донбасского государственного педагогического университета

Мірошніченко Д.

– соискатель степени высшего образования «Магистр» англо-немецкого отделения филологического факультета Донбасского государственного педагогического университета

**ТИПИЧНЫЕ ОШИБКИ СТУДЕНТОВ ПРИ ПЕРЕДАЧЕ
УКРАИНСКИХ СОБСТВЕННЫХ ИМЕН ЛЮДЕЙ ЛАТИНИЦЕЙ
В ПЕРЕВОДАХ С УКРАИНСКОГО НА АНГЛИЙСКИЙ ЯЗЫК**

Статья посвящена анализу особенностей передачи собственных имен украинцев средствами латиницы в переводах на английский язык. Представлен обзор основных способов передачи собственных имен людей в переводе с украинского языка на английский. Систематизированы типичные ошибки студентов, допущенные при транслитерировании собственных имен украинцев в переводах на английский язык.

Ключевые слова: транслитерация, латиница, собственные имена людей, перевод, переводоведение.

Holub O.

– Candidate of Science (Linguistics), Associate Professor, Department of Germanic and Slavonic Linguistics, Donbas State Teachers' Training University

Miroshnichenko D.

– Master's Degree Programme student, Department of English and German Languages, Faculty of Philology, Donbas State Teachers' Training University

TYPICAL STUDENTS' MISTAKES IN RENDERING UKRAINIAN PEOPLE'S PROPER NAMES BY MEANS OF LATIN LETTERS IN UKRAINIAN – ENGLISH TRANSLATIONS

The article analyses the main peculiarities of rendering Ukrainians' proper names by means of Latin letters in translations into English. The main ways of rendering people's proper names from Ukrainian into English have been outlined. Typical mistakes made by students while transliterating Ukrainians' proper names in translations into English have been presented.

Key words: *transliteration, Latin letters (alphabet), people's proper names, translation, translation studies.*

Постановка проблеми. Викладання перекладознавчих дисциплін у виші спрямоване на формування усіх важливих компонентів фахової компетенції перекладача. Одним із суттєвих елементів перекладацької компетенції фахівця є уміння передавати оніми з мов оригіналу на мову перекладу.

Аналіз останніх досліджень. Розгляд цього питання передбачає звернення як до праць з перекладознавства (наприклад, [2; 3; 4]), так і до студій у галузі методики викладання перекладу [7]. Саме роботи В. І. Карабана, І. В. Корунця, В. Коптілова, Л. М. Черноватого та ін. вважаємо важливими для розвитку української перекладознавчої думки.

Метою запропонованої статті є проаналізувати основні способи передавання українських власних імен людей у перекладі на англійську мову, а також подати огляд типових помилок студентів у транслітеруванні українських власних імен людей латиницею.

Виклад основного матеріалу дослідження. Передача українських власних імен латиницею до 2010 року здійснювалася декількома способами, затвердженими різними галузевими комісіями [2, с. 51]. 27 січня 2010 року Кабінет міністрів України прийняв Постанову № 55 «Про впорядкування транслітерації українського алфавіту латиницею». Цей документ створив єдину систему транслітерації, якою мають послуговуватися усі відповідні галузі, включаючи перекладацьку діяльність.

Існування декількох запропонованих нормативними документами різних галузей (природничої, правничої тощо) систем

транслітерації значно ускладнювало роботу перекладача, а також вносило труднощі у процес документотворення. Єдина затверджена система транслітерації виключає можливе подвійне інтерпретування способів передавання українських онімів і тим самим попереджає виникнення плутанини, непорозумінь, а подекуди і юридичних суперечок. Звичайно, частково можна погодитися з тими науковцями та перекладачами-практиками, котрі стверджують, що вимова затранслітерованого латиницею українського імені, прізвища, географічної назви та т. ін. буде суттєво відрізнятися від їх фонетичної форми у мові оригіналу, але необхідно підкреслити, що ці мовні одиниці передаються не за допомогою транскрипції, а шляхом транслітерації, тому маємо визнати, що у такому разі зберігається лише графічна, а не фонетична форма вихідної одиниці, що є своєрідною втратою на користь уніфікованої системи перекладу, документотворення, картографування, тобто усіх тих сфер, де важливою є передача українських, національно специфічних, власних назв графічними засобами латиниці. Сподіваємося, що у подальшому система транслітерації українських онімів буде вдосконалюватися.

Один із важливих моментів, яким подекуди нехтують студенти, є той факт, що українські власні імена людей не передаються еквівалентними іменами мови перекладу. Тобто не можна передавати ім'я *Степан* як *Steven*, *Євген* як *Eugene*, *Олена* як *Helen*.

Аналіз семантичної структури власного імені людини є складним питанням. Дослідники виділяють сему національності (*Andrew – Andreas – Андрій*) та сему полу (*Peter – Sarah*) у семантиці іменника – власної назви [1, с. 34]. Тож слушною видається не лише думка про те, що ми не можемо змінювати національну приналежність людини-носія імені (*Єлизавета – Elizabeth*), а лише маємо передати її ім'я засобами мови перекладу, а й практична порада В. І. Карабана стосовно того, що передавати ім'я людини необхідно на основі форми, що існує у мові національності, до якої належить носій імені: «Якщо перекладач передає англійською мовою ім'я *Володимир* росіянина-автора статті, вжите у перекладі статті на українську мову з російської мови, то це ім'я повинно передаватися англійською мовою як *Vladimir*, а не *Volodymyr*» [3, с. 106]. Тільки коли перекладач не упевнений у національній приналежності носія імені, він послуговується формою, наведеною в українськомовному оригіналі [так само]. Така думка має сенс, оскільки, передаючи латиницею український відповідник імені росіянина, отримуємо подвійне кодування: з російської мови – на українську мову – на англійську мову.

Якщо говорити про значення власних імен або географічних назв, то маємо враховувати той факт, що їх семантика у мові перекладу буде втрачена. Реципієнт тексту перекладу не здогадається про лексичне значення імен *Віра, Надія, Любов*, прізвищ *Бондар, Сорока, Лисиця*, прізвищ-комполитів, значення яких у мові оригіналу часто є експліцитним, на кшталт *Махніборода, Доброносів, Тяжкороб* тощо (див. [4, с. 201–204]).

Необхідно підкреслити, що первинне значення власних імен, часто імен-комполитів і багатьох інших онімів, стерлося й не ідентифікується носіями не лише української, а й англійської та багатьох інших мов світу. Наприклад, В. В. Левицький дослідив семантику давніх германських імен: *Adolf* (*adal-* “шляхетний” + *wolf*), *Arnold* (*arn-* “орел” + *walt* “влада”), *Roger* (*hrōd-* “слава” + *gēr* “спис”), *Hluodowic* (*hlōd-* “слава” + *wig* “битва”), *Harold* (*har-* “військо” + *wald-* “сила, влада”), що, як й англосаксонські складні імена на кшталт *Ēadgār* (“власність” + “спис”), *Māerwine* (“відомий” + “друг”) та багатьох інших, часто не сприймаються як такі, що містять два компоненти, наділені власною семантикою [5, с. 470–476]. Все це багатство лексичного значення складових, що утворюють власні імена, у перекладі не передається.

Звісно, у сфері повсякденного спілкування, у мові науки, часто – ЗМІ семантику власного імені у перекладі не відтворюють (*Надія* – *Hope** (тут і далі знаком * позначаємо неправильний варіант), *Голуб* – *Dove/Pigeon**), але існують випадки, коли лексичне значення власного імені можна і потрібно передати. Стосується це насамперед прізвищ, кличок тварин, імен індіанців, імен і прізвищ, вжитих у текстах художньої літератури як випадок антономазії (т. зв. промовистих власних назв), імен і прізвищ більшості королів, принців, царів (*князь Ярослав Мудрий* – *Prince Yaroslav the Wise*, *King Charles the Great* – *Король Карл Великий*). Яскравим прикладом не тільки відтворення семантики, а й фонографічної еквівалентності, що сприяє збереженню стилістичного забарвлення оригіналу, вважаємо вдало підібрані відповідники промовистих прізвищ, вжитих англійською письменницею Джорджією Бінг у книзі “*Molly Moon’s incredible book of hypnotism*”, виданій у 2016 році у перекладі Н. Косенко (Бінг Дж. Моллі Мун і чарівна книга гіпнозу / Джорджія Бінг. – Харків : ВД «Школа». – 2016. – 304.): *Mrs Toadley* – *міс Жаблі*, *Miss Adderstone* – *міс Злобстон*.

Велика кількість прізвищ відомих композиторів, письменників, поетів, науковців, політичних діячів та т. ін. мають традиційні еквіваленти у мові перекладу. Наведемо декілька прикладів. Так, ім’я українського лінгвіста Володимира Андрійовича Глуценка стало відомим науковому загалу ще за часів Радянського Союзу, тому

саме транслітерована форма *Glushchenko* стала поширеною і закріпилася у наукових публікаціях, незважаючи на те, що за правилами транслітерації мала б утворюватися форма *Hlushchenko*.

На сторінках традиційних й електронних англомовних ЗМІ систематично вживається такий відповідник прізвища Арсенія Яценюка – *Arseniy Yatsenyuk*, тож можемо вважати його за традиційну форму (яка правилам сучасної транслітерації на відповідає). Графічна форма *Volodymyr Groysman* зустрічається часто, проте, на наш погляд, вважати саме цю форму (а не *Volodymyr Hroisman*) усталеною наразі немає достатніх підстав. У сучасних англомовних ЗМІ рідко зустрічається графічна форма *Hohol* для передачі прізвища українського та російського письменника М. В. Гоголя, проте у більшості випадків вживається усталений відповідник *Gogol*, але це можна пояснити й іншими, позалінгвістичними міркуваннями (наприклад, транслітеруванням з російської, а не з української мови).

Якщо у тексті для перекладу з української мови на англійську трапляються імена не українців, а особливо представників національностей, мови яких не послуговуються ані кирилицею, ані латиницею, перекладач має віднайти оригінальне ім'я, якщо мова його носія використовує латинку, або традиційний відповідник, що вживається в англійській мові для імені, вихідна форма якого представлена в іншій графічній системі. У такому разі у пригоді стануть традиційні та електронні енциклопедії, довідники, словники, можливо, періодичні видання. Наприклад, якщо у тексті статті з лінгвістики трапляються імена французьких (й інших) вчених, необхідно подавати їх в оригінальному написанні: *Ш. Бато* – *Ch. Batteux*, *Н. Бозе* – *N. Beauzee*, *С. Ш. Дюмарсе* – *C. Ch Dumarsais*; або: *Гете* – *Goethe* (не *Hete*), *Хосе Маурінью* – *Josè Mourinho*, *Франсуа Олланд* – *François Hollande*; традиційні англомовні відповідники: *Чингізхан* – *Genghis Khan / Jenghiz Khan*, *Первез Мушарраф* – *Pervez Musharraf*, *Мао Цзедун* – *Mao Zedong*.

Перейдемо до огляду помилок, які трапляються у студентських перекладах при передачі українських власних імен латиницею. Погоджуємося, що певна кількість з них може бути спричиненою неуважністю, недостатнім обсягом вправлення, опорою на правила транслітерації з російської мови тощо. Проте сподіваємося, що поданий огляд типових помилок сприятиме посиленню роботи викладача перекладознавчих дисциплін з попередження можливих складнощів транслітерування.

Отже, найчастіше помилки студентів трапляються при передачі:

1) букви г, наприклад: *Гліб* – *Glib**, *Гліб*; *Козорог* – *Kozorog**, *Kozoroh*;

2) букви **х**, наприклад: *Михайло* – *Myhailo**, *Mykhailo*; *Ляховський* – *Liahovskiy**, *Liakhovskiy*;

3) м'яких приголосних: *Карабльова* – *Karableva**, *Karabliova*; *Лесний* – *Lesny**, *Liesny*; *Польовик* – *Polovyk**, *Poliovyk*; *Людмила* – *Ludmyla**, *Liudmyla*;

4) букви **ц**, як-от: *Левицький* – *Levyskyy**, *Levytskyi*; *Цицаренко* – *Sycarenko**, *Tsytsarenko*;

5) букви **щ**, наприклад: *Тищенко* – *Tyshenko**, *Tyschenko**, *Tyshchenko* (знаходимо проте традиційні форми *Khruschev*, *Scherba* (поряд із *Shcherba*) тощо);

6) буквосполучення **кс**, як в іменах: *Олексій* – *Olexii**, *Oleksii*; *Оксана* – *Oxana**, *Oksana*;

7) букви **ж** і буквосполучення **зг**, наприклад: *Муженко* – *Muzhenko**, *Muzhenko*; *Бризгалов* – *Bryzhalov**, *Bryzghalov*;

8) букви **й** і буквосполучення **-ій**, **-ий**: *Йосип* – *Josyp**, *Yosyp*; *Бойченко* – *Boychenko**, *Boichenko*; *Котляревський* – *Kotliarevskyy**, *Kotliarevskiy*, *Козій* – *Kosiy**, *Kozii*;

9) букви **ї**, як у прізвищах: *Їжченко* – *Izhchenko**, *Yizhchenko*; *Сингаївський* – *Synhayvskyy**, *Synhayvskiy*;

10) букви **є**, наприклад: *Єгор* – *Ehor**, *Yehor*; *Алексеєнко* – *Alekseenko**, *Alekseienko*; *Коротяєв* – *Korotiaev**, *Korotiaiev*;

11) букви **ю**, наприклад: *Юрій* – *Urii**, *Yurii* (з російської мови можливі варіанти *Yuriy*, *Yury*); *Крюківський* – *Kryukivskyy**, *Kriukivskiy*;

12) букви **я**, як у власних іменах людей: *Яна* – *Jana**, *Yana*; *Валерія* – *Valeria**, *Valeriia*; *Наталія* – *Natalia** (= *Наталя*), *Nataliia*; *Надія* – *Nadia**, *Nadiia*; *Маляр* – *Malyar**, *Maliar*; *Рябінін* – *Ryabinin**, *Riabinin*;

13) власних імен, які мають відповідник у мові перекладу: *Андрій* – *Andrew**, *Andrii*; *Маргарита* – *Margaret**, *Marharyta*; *Юлія* – *Julia**, *Yuliia*; *Вікторія* – *Victoria**, *Victoriia*; *Марія* – *Mary**, *Mariia*;

14) власних імен не українського походження: *Й. Гете* – *Y. Hete**, *Johann Goethe*; *Франсуа Міттеран* – *Fransua Mitteran**, *François Mitterand*.

Здійснене дослідження дозволяє висновувати, що, незважаючи на певні недоліки системи передачі власних імен людей з української мови на англійську за допомогою латиниці, затверджена на державному рівні система транслітерації українських власних імен вносить уніфікованість у цю галузь, що підтверджується, окрім іншого, і значною кількістю комп'ютерних програм, розроблених на її основі для транслітерування власних імен. Це, звичайно, не означає, що майбутній перекладач може покласти на автоматизований переклад і не заглиблюватися у нюанси передачі українських власних імен латиницею. Підготовка фахівців має

реагувати на релевантні лінгвістичні й екстралінгвістичні процеси з тим, щоб у майбутньому фахівець-перекладач міг удосконалити практику, що існує.

Перспективи подальших досліджень в окресленій галузі вбачаємо у вивченні сучасних тенденцій у передачі українських географічних назв у перекладах на англійську мову.

Література

1. Алексеева І. О. Курс теоретичної граматики сучасної англійської мови / І. О. Алексеева. – Вінниця : Нова Книга, 2007. – 328 с.
2. Білозерська Л. П. Термінологія та переклад / Л. П. Білозерська, Н. В. Возненко, С. В. Радецька. – Вінниця : Нова книга, 2010. – 232 с.
3. Карабан В. І. Translation from Ukrainian into English / В. І. Карабан. – Вінниця : Нова книга, 2003. – 608 с.
4. Корунець І. В. Вступ до перекладознавства / І. В. Корунець. – Вінниця : Нова книга, 2008. – 512 с.
5. Левицький В. В. Основи германістики / В. В. Левицький. – Вінниця : Нова книга, 2006. – 527 с.
6. Постанова Кабінету міністрів України № 55 від 27 січня 2010 р. Про впорядкування транслітерації українського алфавіту латиницею.
7. Черноватий Л. М. Методика викладання перекладу / Л. М. Черноватий. – Вінниця : Нова книга, 2013. – 376 с.

Руденко Т.

*– викладач вищої категорії Артемівського коледжу
транспортної інфраструктури*

УДК 378.016:811.161.1

МЕТОДИКА ВПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ В СУЧАСНИЙ ОСВІТНІЙ МОВОЗНАВЧИЙ ПРОЦЕС

У статті подано основні рекомендації щодо впровадження інтерактивних технологій навчання у процес викладання української мови у ВНЗ 1–2 рівнів акредитації. Проаналізовано науково-методичні основи розвитку інтерактивних технологій і шляхи реалізації на заняттях з української мови. Обґрунтовано методику застосування окремих технологій кооперативного, колективно-групового навчання, технології ситуативного моделювання в освітньому мовознавчому процесі та наведено приклади застосування інтерактивних вправ на заняттях з української мови.

Ключові слова: *інтерактивні технології, колективно-групове навчання, методи інтерактивного навчання, кооперативне навчання, мозковий штурм, мозаїка (джиг-со), класифікація інтерактивних методів.*

Руденко Т.

*– преподаватель высшей категории Артемовского колледжа
транспортной инфраструктуры*

МЕТОДИКА ВНЕДРЕНИЯ ИНТЕРАКТИВНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ ОБУЧЕНИЯ В СОВРЕМЕННЫЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЙ ЯЗЫКОВЕДЧЕСКИЙ ПРОЦЕСС

В статье даны основные рекомендации для внедрения интерактивных технологий обучения в процесс преподавания украинского языка в ВУЗах 1–2